

BEHOUDEN & BEWAREN

nieuwsbrief

40 JAAR STICHTING DORPSBEHOUD

nummer 23- september 2019

STICHTING DORPSBEHOUD
HARDINXVELD-GIESSENDAM

HET BEHOUDEN WAARD

Het jubileumjaar van Stichting Dorpsbehoud -40 jaar- is nog niet ten einde. In de vorige en deze nieuwsbrief leest u er over. Zo presenteerde de stichting zich op 7 september jl. op de multiculturele markt bij Museum De Koperen Knop met een kraam. Misschien was u een van de bezoekers.

Dan hebt u onder andere een bord kunnen lezen met daarop de tekst: 'Velen weten van alles de prijs, maar van weinig de waarde.' Want daarin zit hem nou net het verschil.

Bovendien: wie bepaalde zaken niet op waarde weet te schatten, betaalt daar vroeg of laat de prijs voor. Omdat hij er op zeker moment achter komt dat er niets van waarde meer over is, ook in ons dorp. Daarom blijven wij zeggen: houdt het bewaard!

Liesbeth Leenman, redactie.

De kraam van Stichting Dorpsbehoud

MET NAME BREEDWEER

De naam van een woning in Binnendams, op nummer 42 om precies te zijn. Daar woonde ooit de Familie Walraven, laatstelijk een ongetrouwde broer en eveneens vrijgezelle zuster. Totdat ook zij, de zuster als laatste van de twee, kwamen te overlijden en het pand van eigenaar verwisselde. Wie de naam Breedweer aan het huis heeft gegeven is niet bekend. Wel realiseren we ons dat die naam enige trots uitstraalt. De naam zal ontleend zijn aan het stuk grond waarop het eertijds werd gebouwd. De stukken weiland in de polder Giessendam worden, net als in de hele omgeving, een weer genoemd. Een weer is feitelijk een strook land tussen twee sloten. En die stroken hadden verschillende breedten. De strook waarop aan de voorzijde, aan de kant van Binnendams dus, de woning Breedweer werd gebouwd zal opvallend breder zijn geweest dan de stroken in de directe omgeving. Vandaar die naam. Misschien ook wel bedacht om aan te geven dat het de bouwers/bewoners goed ging.

Breedweer, een bekende verschijning in Binnendams

Achter dit huis was ooit een nertsenfokkerij, gedreven door die broer en zus. Als de nertsen volgroeid waren, werd hun vacht gebruikt in de bontindustrie. Ook bij de Familie Walraven kon je bontjassen, een bontmuts, een bontsjaal of bontmoffen kopen. Bij belangstelling belde je aan en werd dan toegelaten in de voorkamer, links van de voordeur. Daar lag al het moois uitgestald en kon je kiezen en passen. Inmiddels kan dat niet meer. Bont is in de ban gedaan... Alleen imitatiebont wordt nog in de hedendaagse samenleving geaccepteerd. Maar ook ten tijde van de bloeitijd van de fokkerij was niet iedereen even gelukkig met de aanwezigheid ervan. Soms wist er een nerts te ontsnappen en dat kostte vrijwel altijd het leven van een kip of haan in de buurt. Want dat beestje moest ook in leven zien te blijven. Soms ontsnapten er wel meer dan een nerts tegelijk. Jammer van de hoenders in de buurt...

KIJKEN IS WAT ANDERS DAN ZIEN

DAKKAPEL OF KOEKOEK

Dit zijn twee benamingen voor een bepaald soort specifieke uitstekend venster, die in onze streken – geheel ten onrechte – door elkaar worden gebruikt. Een koekoek is iets heel anders dan een dakkapel. Daarom is het de hoogste tijd dat we ons eens wat meer verdiepen in wat daarmee nu wordt bedoeld. Het onderscheid aanduiden tussen beide is niet moeilijk, maar eigenblijk meer een kwestie van aanvoelen. En dat maakt het lastig, want het ene gevoel is het andere niet.

Deze keer de koekoek onder de loep.

Wie goed koekeloert, ziet hier en daar een koekoek op het dak. Bijvoorbeeld in Binnen-en Buitendams.

KOEKOEK

Met een koekoek bedoelen we van oorsprong een raampje in de goot naast de stoep van een gebouw, dat is bedoeld om met name de onderverdieping (of de kelder) van daglicht te voorzien. Van binnenuit gezien is het dan voor die verdieping een daglicht. Vooral in de steden komen deze koekoeken voor. Gevoelsmatig hebben die koekoeken iets geheimzinnigs, misschien zelfs wel wat stiekems. Je ziet ze nauwelijks, maar ze zijn voor die onderverdieping wel heel functioneel. Later is de benaming koekoek ook in zwang geraakt voor hoog in het dakvlak gelegen kleine dakkapelletjes met een spits dakje. Ook die vind je vooral in de steden en ook daarbij is dat 'stiekeme' terug te vinden. Ze zijn er wel, maar je ziet ze nauwelijks. Dit soort 'dakkoekoeken' tref je vooral in oude Duitse en Oost-Europese steden aan. Een in onbruik geraakte betekenis voor een dergelijk dankvenster is lichtkooi, die licht brengt in de donkere ruimte van de kelder of de zolder er achter. Er zijn overigens ook koekoeken, die geen licht, maar lucht in kelders brengen. Dan heten ze luchtkoekoek.

Koekoek! Koekoek!

De letterlijke betekenis van het woord koekoek is: uitstekend venster. Het zelfstandig naamwoord is ontstaan vanuit het werkwoord kijken, wat in bepaalde dialecten als koeken wordt uitgesproken. Het heeft een rechtstreekse link met het Duitse woord gucken, dat van oorsprong gluren betekent, maar nu is veralgemeeniseerd tot kijken. Als je in Duitsland in een winkel aan het rondsnuffelen bent en de winkelbediende vraagt: 'Kan ich Ihnen helfen', is een vast antwoord: 'Nein danke, ich gucke nur'. In een andere betekenis legt de etymologie een verband met het eveneens Duitse kluge, dat verstopper-tje spelen betekent.

Er wordt ook wel eens een verband gelegd met het woord kijkuit, in dialect koekuit. En er is een lezing waarin een link wordt gelegd met het gebruikelijke dakje van een koekoeksklok.

In de volgende nieuwsbrief behandelen we de dakkapel.

MIJN DORP

DE KOPEREN KNOP

Niet alleen Stichting Dorpsbehoud viert dit jaar een jubileum, maar ook Museum De Koperen Knop. Tien jaar jonger dan Dorpsbehoud en zoals men mag verwachten op de mooie leeftijd van 30 jaar, springlevend en vitaal. Tenminste, nu spreek ik over het museum. De Koperen Knop als boerderij heeft een heel wat eerbiedwaardigere leeftijd.

Gebouwd als 'een vroeg 17de-eeuwse boerderij van het hallenhuistype' lees ik op Wikipedia. Dat laatste wordt uitgelegd als 'van oorsprong een langgestrekt, driebeukig gebouw met de deel in het midden en de stallen aan weerszijden. In het voorste gedeelte bevindt zich doorgaans het woongedeelte, daarachter is dan de deel met de stallen.'

Toen De Koperen Knop nog geen museum was.

Rondlopend in het museum zie je prachtig hoe de boerenfamilie vroeger in het voorste gedeelte woonde, voor de deel en de stallen zijn wat meer fantasie nodig.

Een fantasie waar ik helemaal op los kan gaan. Want vanaf mijn vroegste jeugd ben ik opgegroeid met verhalen over De Koperen Knop. Verhalen van mijn vader, Jacob Kroon, die daar als jonge man in de jaren '50 enkele jaren werkzaam was als boerenknecht bij Hannes en Geertje Muilwijk.

Om heel eerlijk te zijn kan ik me van die verhalen helaas niet veel meer herinneren. Als hij nog leefde, zou ik mijn vader helemaal uithoren, nu moet ik het echter doen met mijn voorstellingsvermogen. Wat me wel bijgebleven is, is dat hij in de zomer 's morgens om 4 uur (!) achter in het land (met de hand) de koeien ging melken. Hoe stil het dan was en hoe hij vaak ook even langsging bij molenaar Frans in de Tiendwegse molen, daar vlakbij. Hoe de geit van Frans de molentrap oprende.

Jacob Kroon aan het melken en aan het aardappels rooien op het land.

Maar de rest? Met een beetje fantasie zie ik hem 's morgens met de volle melkbussen terug rijden naar de boerderij, naar het melkhok, waar vandaan de melk verder verwerkt of getransporteerd zal worden. Dan eerst even de keuken in, waar het leven van de boerenfamilie zich grotendeels afspeelt, voor een vroeg bakkie koffie bij Geertje. Die steekt net haar hoofd uit de kelder, maar heeft de koffie voor de hele dag al klaar. Ze warmt wat verse melk op in een melkkan op het fornuis. Het 'sintereklaasje' uit de koektrommel wordt in de koffie gedoopt en de rest van het vocht wordt op het 'schutteltie' gegoten zodat het sneller afkoelt. Op een boerderij, zeker in de zomer, is geen tijd te verliezen. Er moet gehooïd worden vandaag. Het belooft een warme dag te worden, dus snel het paard voor de wagen en met zoveel mogelijk werkvolk 'naar achteren'. De dagen ervoor zijn ze druk doende geweest het gras met de zeis te maaien en het hooi in oppers te zetten, nu wordt het met een hooivork hoog op de wagen opgetast. Een zwaar, maar vrolijk gebeuren, dat hooien. De zon, de warmte, de bedwelmend zoete geur van het hooi; er wordt heel wat afgelachen onder de knechts en meiden, zeker bij de schaft.

Als de zon gaat zakken wordt de boordevol geladen wagen door de hoge deeldeuren aan de zijkant van de boerderij naar binnen gereden en de vracht wordt via het rijgebint op de hooizolder gelost. Een waardevolle schat voor de winter geborgen.

Het boerenerf van De Koperen Knop rond 1970. In het midden een zwik melkbussen.

Staande in het museum, in het rijgebint waar nu de ontvangstbalie troont, hoor ik met mijn ogen dicht de ratelende wagen, de zwoegende mannen, ruik ik het hooi en het zweet.

Als ik mijn ogen open doe zie ik daar al die oude werktuigen hangen, die misschien ook wel door mijn vaders handen gegaan zijn.

Slechts één generatie verder, maar wat een verschil! Daar waar mijn vader de koeien voerde op de deel, richt ik nu mee tentoonstellingen in in de expositieruimte en drink thee en vergader in het museumcafé. Beluister ik een concert waar hij vroeger het hooi naar beneden gooide voor de dieren. Er kan heel wat veranderen in de tijdsspanne van een mensenleven.

Twee generaties, één boerderij. Wat zeg ik? Heel véél generaties, één (museum)boerderij.

Met hopelijk nog heel veel generaties te gaan!

Koperen Knop, van harte gefeliciteerd en nog vele jaren!

Liesbeth Leenman

P.S. Wie meer wil lezen over de geschiedenis van de Koperen Knop is het gelijknamige boek van Huib de Kok aan te bevelen. Te verkrijgen in de museumwinkel.

JUBILEUMACTIVITEITEN

Zoals in de vorige nieuwsbrief uitvoerig aan de orde kwam, viert Stichting Dorpsbehoud dit jaar haar 40 jarig bestaan. Hier een verslag over een aantal activiteiten.

1. Op de multiculturele markt op 7 september jl. bij museum De Koperen Knop presenteerde ook Stichting Dorpsbehoud zich met een kraam. Naast informatie over de reguliere activiteiten waren er ook 3 bijzonderheden, gekoppeld aan het jubileum:

*Uitreiking prijs aan één van de winnaars van de woordzoeker uit de jubileum-nieuwsbrief.

Dat betrof de heer Theo van Houwelingen, die een fraai boekwerk uitgereikt kreeg uit handen van de voorzitter, Dick de Jong. De andere winnaars waren: de heer A. Meerkerk en de dames M. de Ruiter en M. Muilwijk. Zij kregen hun prijs thuis bezorgd. Nogmaals proficiat!

De heer T. van Houwelingen (r) ontvangt zijn prijs uit handen van voorzitter Dick de Jong.

*Introductie 'Hardinxvelds hoepje'(van Giessendamse grond), een heerlijk koekje met een knipoog naar onze lokale geschiedenis.

Hoepen: zowel Hardinxveld als Giessendam zijn er groot van geworden: gemaakt van wilgentenen, gebruikt voor allerlei nuttige doeleinden. Gebruikt om vaten en tonnen in een tijd dat bijna alle te vervoeren levensmiddelen in vaatjes werden verpakt, brachten zij welvaart in ons dorp. Welvaart die wij nu ogen smaken.

hoepen

Op de multiculturele markt waren ze te proeven, voor wie van bakken houdt hier het recept.

Hardinxveldse Hoepjes: een proefje van ons verleden.

Voor ca. 30 stuks:

225 gr. zachte boter
200 gr. witte basterdsuiker
gerasppte schil van 1 sinaasappel
1 eidooier, licht losgeklopt'
4 tl. sinaasappelsap
280 gr. bloem'
zout
2 tl. kaneel

1. Roer de boter, 140 gr. suiker en het sinaasappelsap met een garde in een kom. Voeg de eidooier en 2 tl. sinaasappelsap. Zeef de bloem en een snufje zout boen de kom. Roer met een houten lepel tot alle ingrediënten goed gemengd zijn. Vorm een bal van het deeg, wikkel hem in plasticfolie en laat hem 30-60 min. rusten in de koelkast.
2. Verwijder de folie en rol het deeg uit tot een vierkant van 30x 30 cm. Bestrijk het deeg met het resterende sinaasappelsap en bestrooi het met de kaneel en de resterende suiker. Druk de kaneel en suiker lichtjes aan met de deegroller. Rol het deeg op, wikkel het in plasticfolie en leg het 30 min. in de koelkast.
3. Verwarm de oven voor op 190 graden. Bekleed een bakplaat met bakpapier.
4. Verwijder de folie en snijd het deeg met een scherp mes in dunne plakjes. Leg de plakjes op voldoende afstand van elkaar op de bakplaat. Bak de koekjes 10-12 min.. Laat ze 5-10 min. afkoelen op de bakplaat, schep ze daarna voorzichtig met een bakspaan op taartroosters en laat ze volledig afkoelen.

*Uitdelen zakjes stokrooszaad.

Landelijk wordt er veel aandacht besteed aan acties als: 'Tegel er uit, plant er in'. Mensen kunnen zo zelf actief wat doen aan de toenemende wateroverlast en tegen het teruglopende bijen-en vlinderbestand. Bovendien is een fleurig dorp wel zo mooi om te zien. Daarom deelde de jarige Stichting Dorpsbehoud zakjes stokrooszaad uit. Een plant die op kleine ruimtes groot effect sorteert.

Er zijn nog zakjes zaad over.

Mocht u er een willen hebben, kunt u die ophalen op Kerkweg 72 (naast het poortje).

Stokrooszen fleuren het straatbeeld op.

2. Pintar Rapido.

Samen met het eveneens jubilerende Museum De Koperen Knop organiseerde Stichting Dorpsbehoud op 14 september jl. een zogenaamde 'Pintar Rapido': een groots openluchtschilderfestival.

40 deelnemers namen plaats op een door henzelf uitgekozen plekje in ons dorp of omgeving om dat te vereeuwigen op doek. Mede dankzij het fantastische nazomerweer werd het een zeer geslaagde dag!

Met aan het einde daarvan een grote diversiteit aan schilderijen. Nieuwsgierig?

De schilderijen worden vanaf oktober 2019 geëxposeerd op diverse locaties in ons dorp, zoals het Gezondheidscentrum, De Lange Wei, Tiendwaert en andere instellingen.

Wij houden u middels deze nieuwsbrief op de hoogte. Houdt u ook de website van het museum (www.koperenknop.nl) en de streekbladen in de gaten.

Een fotoverslag van de Pintar Rapido

UIT DE OUDE DOOS

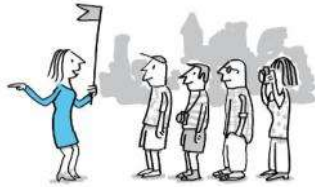
Een uitje naar de wijk Kattenbroek in Amersfoort. Voor de vijver van Emiclaer.

Bij een jubileum hoort ook een terugblik. Een oud-bestuurslid stuurde ons deze foto van het toenmalige bestuur van Stichting Dorpsbehoud tijdens een cultureel uitje in 2003.

V.l.n.r. S. Groeneweg-de Jong, T. Groeneweg, gids, A. de Jong-Ambachtsheer, D.C. Strop, A. van Lopik-de Jong, J. Borsje, C. van Bennekom, T. Borsje en D.J. de Jong. Afwezig: E. van Lopik, die de foto nam.

Een foto die het behouden waard is!

LEUK!

Weet u het nog? Stichting Dorpsbehoud biedt de mogelijkheid je dorp eens met andere ogen te bekijken. Een wandeling onder leiding van een gids die je wijst op allerlei mooie of minder mooie dingen, historische achtergronden en interessante wetenswaardigheden vertelt.

Leuk als familie-uitje, voor de vriend(inn)enclub enz. De rondleiding duurt ongeveer een uur à anderhalf uur en kost € 50,- per groep. Ook leuk te combineren met een hapje of drankje achteraf bij bijvoorbeeld deelcafé 'De Buurman'.

Voor meer info of opgave: dorpsbehoudhg@kpnmail.nl

Ook bieden wij een leuk idee voor een origineel kinderfeestje.

Stichting Dorpsbehoud heeft een zogenaamde kunst- en cultuurroute ontwikkeld met als titel: 'Kijk eens rond'. Een soort speurtocht, waarbij kinderen met behulp van een fraai vormgegeven routegids en een bijbehorend vel met opdrachten en vragen spelenderwijs allerlei leuke, mooie en wetenswaardige dingen in hun eigen omgeving ontdekken. Er zijn 2 routes: Centrum en Boven-Hardinxveld en bovendien nog een aantal te bezoeken items verderop in Neder-Hardinxveld en Giessendam-West. Combineer deze leuke speurtocht met een bezoekje aan de nieuwe MacDonalds en je kinderfeestje kan niet meer stuk!

Geschikt voor kinderen van 6-12 jaar. Voor slechts € 15,- krijg je het gewenste aantal exemplaren van de routegids met opdrachtenvel.

Voor meer info: dorpsbehoudhg@kpnmail.nl.

SEIZOENPLAATJES

Nazomer-oogst, beginnende verkleuring van het blad en late bloeiers; en dat moois allemaal te zien binnen je eigen dorp.

WILT U DE NIEUWSBRIEF OOK GRATIS ONTVANGEN?

STUUR UW E-MAILADRES NAAR **NIEUWSBRIEF.SDB@GMAIL.COM**

COLOFON

Redactie : Liesbeth Leenman
Tekst : Liesbeth Leenman en Dick de Jong
Foto's : Liesbeth Leenman en anderen
Fotobewerking : Liesbeth Leenman
secretariaat : Kerkweg 72, 3371 AG Hardinxveld-Giessendam

www.dorpsbehoudhg.nl   dorpsbehoudhg@kpnmail.nl